

TARIX FANINING O'QITISH USULLARI VA METODIKASI

Xudoyberdiyev Farob Ilhomjon o'g'li

Jizzax shahar 13-o'rta ta'lim maktabi tarix fani o'qituvchisi

E-mail: xudoyberdiyevfarob@gmail.com

Annotatsiya. Yangi davrda texnologiyalar rivojlangan asri hisoblanadi va smart doskalarning ham yurtimizdagi maktablarda keng qo'llanilishi o'quvchilarning ko'proq bilim olishlariga turtki bo'lib kelmoqda. Maqolada ham shuni ko'rish mumkinki, tarix fanida o'quvchilarning tez va samarali bilim olishlariga yordam beradigan metodika va qanday qilib yodda osson saqlab qolish usullarini o'qishingiz mumkin. Yangi texnologiyalarni hayotda tatbiq etgan holda o'qitish usullarini ketma-ketlikda o'rganib chiqamiz.

Kalit so'zlar: tarix fani, metodika, usullar, tarixiy voqea va hodisalar.

Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov aytganlaridek, "Tarixiy xotirasiz-kelajak yo'q." shunday ekan, har bir millat vakili o'z tarixini va o'tmishini bilishi darkor. Mustaqillik qo'lga kiritilishi bilan o'z tariximizni o'rganish ishlari olib borildi va o'zbek xalqi ming yillik tarixga ega ekanligi yaqqol namoyon bo'ldi. Tariximizda o'z davrining mashhur sarkarda va namoyondalari borligi albatta tariximizning boyligidan dalolatdir. Tarix o'qitishning asosiy maqsadi, albatta o'tmish tarixni o'rganish va Vatanga sodiq jamiyat kishisini tarbiyalashdan iborat. Tarixni o'qitish deganda, tarixiy material vatanga munosib ruhda tarbiyalash va kamol toptirish vazifalarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan jarayon, yangi o'qituvchi va o'quvchilarning aqliy ichki hamda o'quv harakatlari tashqi jarayoni tushuniladi. [1]. O'zbekistondagi o'rta ta'lim maktablarida ham tarix fani asosiy fanlar sifatida o'quvchilarga o'rgatilib kelinmoqda. O'qitish metodikasi ham har bir o'qituvchining o'z bilim saviyasiga bog'liqdir. Tarix fani o'rganilishi qiyin bo'lgan fanlar tarkibiga kiradi. Pedagogika sohasi barcha sohalar ichida eng mushkul sohadir, sabab har bir pedagog bir insonning alohida shaxs bo'lib yetishishiga ko'maklashadi. Tarix fanini o'qitish, bu har bir voqea sodir bo'lgan davrga majoziy ma'noda borib o'rganishdir. Tarixni o'qitish metodikasi tarixiy voqealar, g'oyalar va madaniyatlarni o'rganishga yordam beradigan turli yondashuv va usullarni o'z ichiga oladi. Bu erda bir nechta tez-tez ishlatiladigan usullar mavjud:

1. Xronologik yondashuv: Bu metod tarixni xronologik tartibda o'qitishni o'z ichiga oladi, bu o'quvchilarga voqealar ketma-ketligi va ularning vaqt o'tishi bilan oqibatlarini tushunish imkonini beradi. Bu usulda o'quvchilar tarixiy voqealar sodir bo'lgan davrlar haqida osson va tez usulda eslab qolishadi.

2. So‘rovga asoslangan ta’lim: O‘quvchilarni savol berishga, birlamchi manbalarni tahlil qilishga va tarixiy voqealar haqida tanqidiy fikrlashga undash. Ushbu yondashuv talabalarda tadqiqot va tahliliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

3. Boshlang‘ich manbalardan foydalanish: O‘quvchilarga tarixiy voqealar haqida bevosita tasavvurlar berish uchun hujjatlar, artefaktlar va guvohlarning hikoyalari kabi birlamchi manbalarni o‘z ichiga olish. Bu usulda o‘quvchilar tarixiy asarlar orqali tarixiy voqealarni solishtirgan holatda bo‘lgan hodisalarni muhokama qilishadi.

4. Multimedia vositalari: Tarixiy mavzularni yanada qiziqarli va talabalar uchun ochiq qilish uchun ko‘rgazmali qurollar, hujjatli filmlar va raqamli resurslarni birlashtirish, ya’ni tarixiy filmlarni ko‘paytirish orqali o‘quvchilarni o‘sha davrga olib borgan holda ta’lim berishdir.

5. Rol o‘ynash va simulyatsiyalar: O‘quvchilarga tarixiy voqealarni aniq rollar va ssenariylarga jalb qilish, hamdardlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish orqali tushunishga yordam berish uchun simulyatsiyalardan foydalanish. Dars jarayonida o‘quvchilar bilan rol o‘ynagan holda voqea va hodisalarni tabiiy jonlantirish.

6. Fanlararo aloqalar: Tarixni adabiyot, san‘at yoki fan kabi boshqa fanlar bilan integratsiyalash, turli fanlarning o‘zaro bog‘liqligini ko‘rsatish va tarixiy voqealarni yaxlit tushunish imkonini beradi. Har bir fanning vujudga kelishini ham tarix fani orqali o‘rganiladi, shunday ekan har bir fan tarix fani chambarchasdir.

7. Loyiha asosida o‘qitish: Talabalarni mustaqil fikrlash va tarixiy mavzularni chuqur tushunishga undaydigan tadqiqot loyihalari, taqdimotlar va ijodiy topshiriqlarga jalb qilish. Har bir sinflarda o‘quvchilar bilan jamoa hosil qilib ularning olgan bilimlarini oshirish va takrorlash maqsadida lohiya ishlarini qilish uchun topshiriqlar berish kerak va ular lohiya ishiga o‘rgangan biron-bir tarix shaxsnimi yokida jang voqealarini chuqur tahlil qilgan holatda bu usulda o‘z ko‘nikmalarini oshirish maqsad qilib olingan.

Rivojlangan asrda texnologiyalar ham albatta katta ahamiyatga ega, ya’ni maktab xonalarda o‘rnatilgan smart doskalar ham o‘quvchilarga ko‘rish orqali tezda eslab qolishga ko‘maklashadi va ularning ko‘z o‘ngida gavdalanishiga yordam beradi. Bu metodikalar tarix fanini interaktiv, qiziqarli va o‘quvchilarga taalluqli qilish, ularda tanqidiy fikrlashni, empatiyani rivojlantirishga, o‘tmish va uning bugungi kunga ta’sirini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Tarix fanini tahlil qilish nafaqat o‘tmishni, balki kelajakda sodir bo‘ladigan voqea-hodisalarni bilishga ko‘maklashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. [file:///C:/Users/User/Downloads/Qurbonov+Jamshid+Ikromovich%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Qurbonov+Jamshid+Ikromovich%20(1).pdf)
2. Dexkanova M.U. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini ma’naviy-axloqiy tarbiyalashda xalq og‘zaki ijodining o‘rni. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». Выпуск (tom 4) (mart, 2022).
3. Suyundikovich, J. I. (2020). Tarixni o‘qitish metodikasi rivojlanishi tarixidan. Science and Education, 1(5), 194-199.